

УДК 347.441

В. С. Панін*аспірант кафедри цивільного права та процесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»***ДО ПРОБЛЕМИ УКЛАДЕННЯ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДОГОВОРІВ,
ЩО ПОТРЕБУЮТЬ НОТАРІАЛЬНОГО ПОСВІДЧЕННЯ ЧИ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ**

Електронні правочини стають все більш актуальними для сучасного суспільства та цілком відповідають вимогам часу. Вже значна частина правочинів, які укладаються пересічними громадянами у повсякденному житті, вчиняється за допомогою інформаційно-телекомунікаційних технологій, зокрема в мережі Інтернет. Однак правове регулювання зазначеної сфери, а також вимог, яким ці правочини повинні відповідати, є недостатньо розвиненим у силу новизни правочинів, що вчиняються в електронній формі за допомогою мережі Інтернет.

У зв'язку з переходом до укладення багатьох цивільно-правових договорів у мережі Інтернет постає питання і про можливість укладення в такому порядку і правочинів, що нотаріально посвідчено.

Найбільше труднощів під час укладення в мережі Інтернет викликають ті правочини, які мають певні особливі вимоги щодо їх форми чи порядку укладення. Так, відкритим та практично неврегульованим залишається питання про можливість та порядок укладення цивільно-правових договорів, що потребують нотаріального посвідчення або державної реєстрації, в електронній формі з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем.

Тож, зазначене питання в силу його актуальності потребує більш детального дослідження та комплексного аналізу всіх тих норм, які прямо чи опосередковано регулюють порядок укладення за допомогою мережі Інтернет тих електронних правочинів, які згідно з вимогами законодавства підлягають нотаріальному посвідченню або державній реєстрації.

Окремі аспекти використання інформаційних технологій під час вчинення нотаріальних дій, в тому числі й посвідчення електронних правочинів досліджували О. Кирилюк, Н. Гуть, О. Коновалов, С.В. Малахов та деякі інші. Однак на сьогоднішні питання щодо можливості та особливостей умов укладення цивільно-правових договорів, що потребують нотаріального посвідчення або державної реєстрації в електронній формі, зокрема за допомогою інтернет-технологій, залишається малодослідженим.

Мета наукової статті полягає в комплексному аналізі правових аспектів укладення в мережі Інтернет цивільно-правових договорів, які

потребують нотаріального посвідчення або державної реєстрації.

Слід наголосити на тому, що в переважній більшості законодавець закріплює вимогу щодо нотаріального посвідчення тих правочинів, які вчиняються щодо нерухомого майна або особливо цінного майна. Норми про нотаріальне посвідчення договорів спрямовані на укріплення прав стосовно нерухомого майна. У суспільстві визнається особлива цінність нерухомого майна, тому існує потреба в забезпеченні безконфліктного обороту нерухомості. Тому нотаріальне посвідчення правочинів має не технічний, а правоутворюючий або правопідтверджуючий характер і як юридичний факт є ненормативним актом, що здійснюється відповідним нотаріусом [1, с. 390].

Якщо ж цивільно-правовий договір укладається в мережі Інтернет в електронній формі, що, як уже зазначалось, прирівнюється до письмової форми та потребує нотаріального посвідчення, то нотаріальні дії із засвідчення справжності електронного цифрового підпису на електронних документах вчиняються відповідно до порядку, встановленого законом (ст. 4 Закону України «Про електронний цифровий підпис») [2]. Мова йде про такі нормативно-правові акти, як Закон України «Про нотаріат» та Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений наказом Міністерства юстиції України.

Зокрема, згідно зі ст. 34 Закону України «Про нотаріат» посвідчення правочинів (зокрема, і договорів) та засвідчення справжності підпису на документах – це дві різні нотаріальні дії [3]. Слід наголосити на тому, що засвідчення справжності підпису на документі (в тому числі й електронному) нотаріусом ще не створює нотаріально посвідчену форму договору. Адже для цього нотаріус має вчинити зовсім іншу і дещо складнішу нотаріальну дію – посвідчення правочину.

Можливість посвідчення електронного цифрового підпису нотаріусом передбачена Порядком вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Згідно з п. 8 Глави 7 зазначеного Порядку за наявності технічних можливостей роботи з електронними документами нотаріус засвідчує справжність електронного цифрового

підпису на документах за правилами, передбаченими чинним законодавством [4].

Необхідно відзначити, що в чинному Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України 2012 р. (далі – Порядок) процедура засвідчення справжності електронного цифрового підпису спрощена, порівняно з дією до 2012 р. Інструкцією про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України 2004 р. (далі – Інструкція). В цій Інструкції нотаріусам було надано повноваження засвідчувати справжність електронного цифрового підпису. Хоча в переліку нотаріальних дій, визначеному п. 2 Інструкції, не було вказано, що нотаріуси мають право посвідчувати правочини, що вчиняються за допомогою електронних засобів зв'язку, п. 18 Інструкції надавав нотаріусам таке право. Так, у вказаній нормі було зазначено, що застосування електронного цифрового підпису на правочинах здійснюється нотаріусом за наявності технічних можливостей роботи з електронними документами на підставі попередньої письмової згоди підписувача на застосування електронного цифрового підпису. Заява повинна була містити перелік правочинів, на яких застосовуватиметься електронний цифровий підпис [5].

З вищевикладеного випливає, що перш ніж вчиняти правочин за допомогою електронних засобів зв'язку, сторони або сторона правочину (якщо правочин односторонній) мали з'явитися до нотаріуса і надати йому письмову згоду на застосування електронного підпису з переліком правочинів, на яких він буде проставлений. Частина 8 глави 7 розділу II аналізованого Порядку так само, як Інструкція, залишила повноваження нотаріусів за наявності технічних можливостей роботи з електронними документами засвідчувати справжність електронного цифрового підпису на документах за правилами, передбаченими чинним законодавством. Однак цю норму було дещо змінено, оскільки відсутній обов'язок вимагати попередню письмову згоду підписувача на застосування електронного цифрового підпису. Проте правила засвідчення справжності електронного цифрового підпису досі так і не розроблені. У разі застосування електронного цифрового підпису нотаріус все одно повинен установити особу підписувача та перевірити його дієздатність, а також обсяг правоздатності юридичної особи та повноважень її представника. Отже, незважаючи на спрощення законодавчих вимог, перш ніж вчинити будь-яку нотаріальну дію за допомогою електронних засобів зв'язку, особа повинна спочатку персонально з'явитися до нотаріуса та надати документи, що підтверджують особу підписувача, обсяг його дієздатності (правоздатності), повноваження представника тощо [6, с. 2].

У свою чергу, зазначений вище порядок посвідчення нотаріусом електронного цифрового підпису нівелює переваги застосування такого підпису, а саме – вчинення правочинів дистанційно.

Навіть якщо сторони цивільно-правового договору все ж з'явилися до нотаріуса для засвідчення їх осіб та підтвердження обсягу їх дієздатності (правоздатності – для юридичних осіб) і тільки після цього уклали цивільно-правовий договір у мережі Інтернет, підписавши його за допомогою електронних цифрових підписів, то навіть після посвідчення нотаріусом таких підписів, як вже зазначалось, власне договір не матиме нотаріально посвідченої форми.

Якщо ж мова йде про посвідчення нотаріусом електронного правочину, то в даному випадку постає дві ключові проблеми.

Перша проблема полягає в тому, що згідно з положеннями ст. 45 Закону України «Про нотаріат» правочини, які нотаріально посвідчені, а також заяви та інші документи підписуються у присутності нотаріуса. Якщо заява чи інший документ підписані за відсутності нотаріуса, особа, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії, повинна особисто підтвердити, що документ підписаний нею [3]. Отже, згідно з чинним законодавством в Україні не допускається вчинення нотаріальної дії в разі відсутності осіб – її учасників або їх уповноважених осіб.

Іншою, не менш суттєвою проблемою під час нотаріального посвідчення електронних договорів є проблема значної відстані між контрагентами такого договору. Якщо виходити з того, що сутністю вчинення правочинів за допомогою електронних засобів зв'язку є знаходження сторін правочину на відстані від нотаріуса та одна від одної (іноді така відстань може складати тисячі кілометрів, і з огляду на такі обставини сторони правочину можуть знаходитися не просто в іншому нотаріальному окрузі, а навіть в іншій державі), то слід спочатку проаналізувати, чи може нотаріус посвідчувати правочини, якщо сторони знаходяться в іншому місці [6, с. 2].

Згідно з положенням ст. 8 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» нотаріальне посвідчення цивільно-правової угоди, укладеної шляхом створення електронного документа (електронних документів), здійснюється в порядку, встановленому законом. Можна зробити висновок, що зазначене положення має суто декларативний характер і не є функціональним. Для того, щоб нотаріуси дійсно мали змогу посвідчувати договори, укладені сторонами дистанційно в мережі Інтернет, необхідно внести зміни до чинного законодавства і передбачити можливість посвідчення правочинів без фізичної присутності сторін у нотаріуса. Однак в такому випадку залишається

проблема щодо необхідності встановлення обсягу дієздатності фізичної особи чи правоздатності юридичної особи, яка виступає стороною цивільно-правового договору, що укладається в мережі Інтернет.

Для вирішення цієї проблеми пропонується запровадити перевірку та фіксацію обсягу дієздатності (правоздатності – для юридичних осіб) безпосередньо під час видачі сертифікату відкритого ключа. Це дозволить як нотаріусу, так і контрагенту того чи іншого суб'єкта перевірити, чи має така особа достатній обсяг дієздатності (правоздатності) для укладення того чи іншого договору. Маючи доступ до таких відомостей, нотаріус може посвідчувати договір, укладений у мережі Інтернет за фізичної відсутності сторін, маючи тільки текст електронного договору та накладені на нього сторонами електронні цифрові підписи.

Щоправда, таке нововведення накладе додаткові обов'язки на центри сертифікації, яким доведеться перевіряти і фіксувати обсяг дієздатності всіх суб'єктів, що звертаються за їхніми послугами. Окрім того, таку перевірку необхідно проводити регулярно, оскільки фізична особа може захворіти на психічну хворобу і втратити можливість усвідомлювати свої дії або керувати ними, або ж засновники юридичної особи можуть внести до статуту такі зміни, що вплинуть на обсяг правоздатності юридичної особи.

Ще одним способом «обійти» вимогу законодавця щодо нотаріального посвідчення окремих правочинів є можливість визнання їх дійсними в судовому порядку в разі укладення таких правочинів у простій письмовій формі. На таку можливість вказує ч. 2 ст. 220 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), відповідно до якої суд може визнати дійсним договір, щодо якого закон вимагає його нотаріальне посвідчення, якщо сторони домовились щодо всіх істотних умов договору, що підтверджується письмовими доказами (електронна форма теж прирівнюється до письмової), і відбулося повне або часткове виконання договору, але одна зі сторін ухилилася від його нотаріального посвідчення [7].

Практика визнання в зазначеному порядку дійсними цивільно-правових договорів, щодо яких не була дотримана вимога про їх нотаріальне посвідчення, підтверджується численними судовими справами.

Так, наприклад, рішенням Балтського районного суду Одеської області від 04.04.2011 р. у справі № 2-407/11 було визнано таким, що відбувся, договір дарування житлового будинку, незважаючи на те, що цей договір не був нотаріально посвідченим. Коли сторони звертались до нотаріуса для посвідчення договору дарування, то нотаріус відмовила їм у цьому, посилаючись

на те, що у відповідача (дарувальника) відсутній державний акт на земельну ділянку, на якій знаходиться житловий будинок. Відповідач заявила, що не бажає отримувати акт на земельну ділянку, оскільки не має коштів і будинок фактично вже передала позивачу. Під час розгляду справи суд встановив, що вищевказаний будинок належав відповідачу (дарувальнику) на підставі свідоцтва про право на спадщину, і, відповідно, вона розпорядилася ним на свій розсуд, подарувала позивачу, про що свідчить договір дарування, укладений 01.02.2011 р. між нею і позивачем. Тобто фактично предметом договору дарування є вищевказаний житловий будинок, а не земельна ділянка, на якій він розташований. Тож, суд задовольнив позов – визнав дійсним укладений між позивачем і відповідачем договір дарування і визнав за позивачем право власності на житловий будинок [8].

Як бачимо, в даній ситуації були присутні всі обставини, передбачені ч. 2 ст. 220 ЦК України: між сторонами був укладений письмовий договір дарування нерухомого майна; відбулось повне виконання договору, адже відповідач фактично передала позивачу житловий будинок; існували об'єктивні обставини, через які не відбулось нотаріального посвідчення договору дарування нерухомого майна. У даній ситуації рішення суду є достатнім для надання правочину належної юридичної сили. Укладений між позивачем і відповідачем договір дарування, визнаний дійсним судом, не потребує подальшого нотаріального посвідчення.

Таким чином, у судовому засіданні встановлено, що договір дарування між сторонами фактично відбувся і є дійсним, що дає право позивачу отримати його у власність.

Аналогічне рішення було прийнято Брянківським міським судом Луганської області у справі № 410/964/14-ц про визнання договору дарування дійсним та визнання права власності. У зазначеній справі позивач пояснила, що відповідач (її мати) вирішила подарувати їй квартиру, але звернувшись до нотаріальної контори, щоб оформити договір дарування, її матері було відмовлено у зв'язку з тим, що було втрачено оригінал правовстановлюючого документу на квартиру, без якого неможливо вчинити нотаріальні дії. Посилаючись на ст. 220 ЦК України, суд задовольнив позов та визнав дійсним договір дарування нерухомого майна, який був укладений без нотаріального посвідчення [9].

Алчевський міський суд Луганської області задовольнив позов про визнання дійсним договору дарування та визнання права власності позивача на квартиру навіть у такій ситуації, коли зазначений договір було укладено в письмовій формі та не було нотаріально посвідчено через

те, що відповідач вважав, що квартиру вже подаровано, та відмовлявся займатись подальшим оформленням документів [10]. Тобто, окрім небажання дарувальника здійснити нотаріальне посвідчення договору, жодних об'єктивних перешкод для виконання вимоги закону щодо форми правочину не існувало.

Як свідчить судова практика, в більшості випадків суд задовольняє аналогічні позови, коли одна зі сторін просить визнати дійсним такий договір, щодо якого не було додержано нотаріально посвідченої форми, однак сторони уклали договір у простій письмовій формі та фактично виконали його.

Проте недоліком укладення дистанційних електронних цивільно-правових договорів без нотаріального посвідчення з подальшим їх визнанням дійсними в судовому порядку є той факт, що звернення сторін до суду та явка їх у судові засідання знову ж таки нівелює переваги укладення угод в мережі Інтернет. До того ж очевидно, що до моменту нотаріального посвідчення правочину, предметом якого є нерухоме майно, або до моменту набрання чинності рішенням суду про визнання такого правочину дійсним, особа, яка набула права на нерухоме майно, не зможе здійснити реєстрацію відповідних речових прав. Адже згідно з ч. 1 ст. 27 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» до органів державної реєстрації прав на нерухоме майно необхідно надати укладений у встановленому порядку договір, предметом якого є нерухоме майно, або ж дублікат такого договору [11]. Тож, до того моменту, як суд визнає дійсним цивільно-правовий договір, укладений в мережі Інтернет без дотримання вимоги закону щодо нотаріального посвідчення такого договору, новий власник набутого нерухомого майна не зможе зареєструвати права на це майно і, відповідно, не зможе повноцінно ним розпоряджатися.

Варто також звернути увагу на вимогу щодо державної реєстрації окремих цивільно-правових договорів, що може суттєво вплинути на можливість їх укладення в мережі Інтернет. І хоча державна реєстрація правочинів не віднесена законом до окремого різновиду форм правочинів, проте можна казати про те, що акт державної реєстрації правочину представляє собою додатковий юридично значимий елемент, що відноситься до належного дотримання письмової форми правочину [1, с. 389].

Слід відзначити, що до 2010 року згідно з положеннями Цивільного кодексу України державній реєстрації підлягали наступні цивільно-правові договори: договори купівлі-продажу (міни) земельної ділянки, єдиного майнового комплексу, житлового будинку (квартири) або іншого

нерухомого майна (ст. ст. 657, 716 ЦК); договори довічного утримання, за якими відчужується нерухоме майно (ст. 745 ЦК); договори про передачу нерухомого майна під виплату ренти (ст. 732 ЦК); договори найму (оренди) будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремих частин) строком не менше трьох років (ст. 794 ЦК); договір управління нерухомим майном (ст. 1031 ЦК); договір комерційної концесії та субконцесії (ст. ст. 1118, 1119 ЦК) [12, с. 362].

Однак 11 лютого 2010 року Верховною Радою України було прийнято Закон «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень» та інших законодавчих актів України». Цим законом було внесено зміни до Цивільного кодексу України, згідно з якими договори купівлі-продажу земельної ділянки, єдиного майнового комплексу, житлового будинку (квартири) або іншого нерухомого майна, договори міни цих самих об'єктів (оскільки згідно зі ст. 716 ЦК України до договору міни застосовуються загальні положення про купівлю-продаж), договори про передачу нерухомого майна під виплату ренти, договори довічного утримання (догляду), договори найму (оренди) будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремих частин) строком не менше трьох років, договори управління нерухомим майном вже не підлягають державній реєстрації [13].

Деяко пізніше було скасовано вимогу щодо державної реєстрації договорів комерційної концесії (субконцесії), зокрема у 2015 році з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)» [14].

Заслужує уваги той факт, що до виключення вимоги про державну реєстрацію договорів комерційної концесії (субконцесії) з ЦК України існував окремий нормативний акт, який регулював порядок державної реєстрації відповідних договорів – Порядок державної реєстрації договорів комерційної концесії (субконцесії), затверджений Наказом Міністерства юстиції України від 29.09.2014 р. І хоча цей Порядок набув чинності вже після того, як було виключено з ЦК України вимогу про державну реєстрацію договорів комерційної концесії (субконцесії), а саме 29.04.2015 р., а в червні 2015 р. вже був визнаний таким, що втратив чинність, однак він передбачав можливість державної реєстрації договорів комерційної концесії (субконцесії) шляхом подання однією зі сторін договору необхідних для реєстрації документів в електронній формі (п. 8 Розділу I Порядку) [15].

Дуже важливим є той факт, що Порядок державної реєстрації договорів комерційної концесії (субконцесії) не просто визнавав подання документів в електронній формі, зокрема у вигляді засканованого паперового договору між сторонами,

але й передбачав можливість подання електронного договору з накладеними електронними цифровими підписами сторін (п. 2 Розділу II Порядку) [15]. На підставі цього можна зробити висновок, що станом на 2014–2015 рр. Україна вже була цілком готова до можливості проведення державної реєстрації договорів, укладених в електронній формі.

Таким чином, наразі вимога щодо державної реєстрації цілого ряду цивільно-правових договорів залишилась у минулому, що було запроваджено з метою спрощення роботи суб'єктів малого та середнього підприємництва, зняття бар'єрів перед укладенням окремих видів договорів. Зараз замість державної реєстрації проаналізованих вище договорів, об'єктами яких виступає переважно нерухоме майно, існує тільки вимога щодо реєстрації майнових прав на нерухоме майно та обтяжень таких прав. Ці відносини регулюються Законом України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», а також однойменною Постановою Кабінету Міністрів України [16].

Отже, на підставі проведеного дослідження можна зробити висновок, що згідно з вимогами чинного законодавства України зараз в мережі Інтернет неможливо укласти цивільно-правові договори, щодо яких законом встановлена вимога їх нотаріального посвідчення, таким способом, який би цілком забезпечив дистанційну участь сторін такого договору. Однак ця проблема може знайти своє вирішення в тому разі, якщо зобов'язати центри сертифікації під час видачі електронних цифрових підписів та після цього з певною періодичністю перевіряти обсяг дієздатності фізичних осіб та правоздатності юридичних осіб, що є власниками відповідних електронних підписів.

Незважаючи на переваги запропонованого способу запровадження можливості дистанційного нотаріального посвідчення цивільно-правових договорів, які укладаються в мережі Інтернет, необхідно не забувати, що такі нововведення потребують більш ретельного підходу до захисту інформації, котра передається за допомогою телекомунікаційних мереж. Адже запровадження можливості нотаріального посвідчення угод, предметом яких є, наприклад, цінне нерухоме майно, відкріє новий простір для численних хакерських атак та інших недобросовісних дій.

Література

1. Цуріков М.О. Державна реєстрація як особливість деяких правочинів з нерухомістю / М.О. Цуріков // Форум права. – 2010. – № 1. – С. 389–395 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-1/10cmopzn.pdf>
2. Про електронний цифровий підпис : Закон України від 22.05.2003 р. № 852-IV: за станом на 02.11.2016 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 276.

3. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII: за станом на 04.06.2017 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 39. – Ст. 383.

4. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5: за станом на 07.04.2017 р. // Офіційний вісник України. – 2012. – № 17. – Ст. 632. – Код акту 60599/2012

5. Про затвердження Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : Наказ Міністерства юстиції України від 03.03.2004 р. № 20/5: Втратив чинність від 07.03.2012 р. (підстава z0282-12) // Офіційний вісник України. – 2004. – № 10. – Ст. 639. – Код акту 28034/2004

6. Кирилюк О. Аспекти використання інформаційних технологій при вчиненні нотаріальних дій нотаріусами України / Олена Кирилюк // Мала енциклопедія нотаріуса: науково-практичний журнал. – 2017 р. – № 3. – С. 1–4.

7. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV: за станом на 19.07.2017 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.

8. Рішення у справі № 2-407/11 від 04.04.2011 р. / Балтський районний суд Одеської області : Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/14490211>

9. Рішення у справі № 410/964/14-ц від 12.03.2014 р. / Брянківський міський суд Луганської області : Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/38341538>.

10. Рішення у справі № 406/7423/13 від 26.09.2013 р. / Алчевський міський суд Луганської області // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/33773892>

11. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV: за станом на 04.06.2017 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 51. – Ст. 553.

12. Артюхова О.А. Правове регулювання реєстрації правочинів з нерухомим майном / О.А. Артюхова // Держава і право : збірн. наук. пр. – Юридичні і політичні науки. – 2006. – Вип. 32. – С. 360–366.

13. Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» та інших законодавчих актів України : Закон України від 11.02.2010 р. № 1878-VI : за станом на 01.01.2013 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 18. – Ст. 141.

14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (регуляція) : Закон України від 12.02.2015 р. № 191-VIII: за станом на 15.10.2016 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 21. – Ст. 133.

15. Про затвердження Порядку державної реєстрації договорів комерційної концесії (субконцесії): Наказ Міністерства юстиції України від 29.09.2014 р. № 1601/5: Втратив чинність на підставі Наказу міністерства юстиції України від 04.06.2015 р. № 842 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 82. – Ст. 2346.

16. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 р. № 1127: за станом на 04.02.2017 р. // Офіційний вісник України. – 2016. – № 2. – Ст. 108.

Анотація

Панін В. С. До проблеми укладення в мережі Інтернет цивільно-правових договорів, що потребують нотаріального посвідчення чи державної реєстрації. – Стаття.

Наукова стаття присвячена проблематиці укладення цивільно-правових договорів у мережі Інтернет, зокрема тих цивільно-правових договорів, які потребують нотаріального посвідчення чи державної реєстрації. Доведено, що на даному етапі розвитку українського законодавства електронні договори, які потребують нотаріального посвідчення, можуть бути укладені тільки за умови особистої явки сторін до нотаріуса. Це нівелює переваги укладення дистанційних електронних правочинів. Запропоновано зміни до чинного законодавства, які дозволять здійснювати дистанційне нотаріальне посвідчення цивільно-правових договорів у мережі Інтернет.

Ключові слова: форма правочину, нотаріальне посвідчення, електронний правочин, мережа Інтернет, електронний цифровий підпис.

Аннотация

Панин В. С. К проблеме заключения в сети Интернет гражданско-правовых договоров, требующих нотариального удостоверения или государственной регистрации. – Статья.

Научная статья посвящена проблематике заключения гражданско-правовых договоров в сети Интернет, в том числе тех гражданско-правовых договоров, которые требуют нотариального удостоверения или

государственной регистрации. Доказано, что на данном этапе развития украинского законодательства электронные договоры, требующие нотариального удостоверения, могут быть заключены только при условии личной явки сторон к нотариусу. Это нивелирует преимущества заключения дистанционных электронных сделок. Предложено внести изменения в действующее законодательство, которые позволят осуществлять дистанционное нотариальное удостоверение гражданско-правовых договоров в сети Интернет.

Ключевые слова: форма сделки, нотариальное удостоверение, электронная сделка, сеть Интернет, электронная цифровая подпись.

Summary

Panin V. S. To the problem of concluding in Internet civil contracts that require notarization or state registration. – Article.

The scientific article is devoted to the problem of concluding civil-law contracts in the Internet, including those civil contracts that require notarization or state registration. It is proved that at this stage of development of the Ukrainian legislation electronic contracts requiring notarial certification can be concluded only on condition of personal appearance of the parties to the notary. This eliminates the advantages of concluding remote electronic contracts. It is proposed to amend the current legislation in way, that these amendments would allow remote notarization of civil contracts on the Internet.

Key words: form of the contract, notarization, electronic contract, Internet, electronic digital signature.